

ÖNSÖZ

Türkiye’de toplu iş hukuku her zaman sorunlu bir alan olmuştur. Dünyadaki ve ülkemizdeki sermaye birikimleri ve sermayenin yer değişiklikleri, üretim ilişkilerinde ve çalışma yaşamında da kendini göstermiştir. Bu bağlamda Türkiye’de de sendikal ve diğer kolektif haklar kimi zaman yasaklanmış, kimi zaman ise büyük kısıtlamalara tabi olmuştur.

Gerçekten, ülkemizde, sendika özgürlüğü açısından yasaklayıcı dönem, ilk olarak 1947 yılında çıkarılan 5018 sayılı İşçi ve İşveren Sendikaları ve Sendika Birlikleri Hakkındaki Kanun ile sınırlı da olsa sona ermiş, ancak grev yasağı ve zorunlu tahkim rejimi varlığını sürdürmüştür.

Bu yasaklayıcı ve kısıtlayıcı dönem, 1961 Anayasası ile sendika hakkı, toplu iş sözleşmesi ve grev hakkı anayasal düzeyde tanınarak ve güvenceye kavuşturularak sona erdirilmiştir. Anayasada yer alan temel ilkeler ışığında, 1963 yılında yürürlüğe giren 274 sayılı Sendikalar Kanunu ile 275 sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu ile sözü edilen sendikal haklar ayrıntılı olarak düzenlenmiştir.

Ne var ki, 1982 Anayasası ile sendikal hak ve özgürlükler, ciddi sınırlama ve yasakları içerecek biçimde yeniden düzenlenmiş, 274 ve 275 sayılı kanunların yerini almak üzere 1983 yılında 2881 sayılı Sendikalar Kanunu ve 2822 sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu yürürlüğe konulmuştur. 1982 Anayasasında ve sözü edilen özel yasalarda, sendikal hak ve özgürlüklere ilişkin kısıtlamaların fazlalığı, grev yasakları, yetki barajı, grev hakkının kullanımının sıkı bir prosedüre tabi kılınmış olması nedeniyle öğretide yoğun eleştirilere konu olmuş, özellikle Uluslararası Çalışma Örgütü’nün (UÇÖ-ILO) bu alandaki sözleşmelerine aykırılığı vurgulanmıştır. Anayasada ve sözü edilen kanunlarda zaman içerisinde bazı değişikliklere gidilmiş, ancak istenilen amaç ve hedefe ulaşamamıştır.

İşte, belirtilen sorunların köklü çözümü için yeni bir kanunun yürürlüğe konulması gerekli görülmüş ve bu yönde yürütülen çalışmaların bir ürünü olarak 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu 18.10.2012 tarihinde TBMM tarafından kabul edilip, 07.11.2012 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. 2821 ve 2822 sayılı Kanunların birleştirilerek bu alanda tek bir kanunun kabul edilmiş ve yeni bazı düzenlemelere yer verilmiş olmasına karşın, 6356 sayılı Kanunun eleştirilere yanıt verdiğini ve ILO normlarına uyumu sağladığını, uygulamada ortaya çıkan önemli sorunlara çözüm getirdiğini savunmak olanaklı olmadığı gibi, uygulamada yeni sorun alanları yaratacak hükümleri de içerdiği rahatlıkla söylenebilecektir.

6356 sayılı Kanunun sistematik bir bütünlük içerisinde, bilimsel uzmanlık ve otoriteleri ile tanınmış değerli akademisyenler tarafından ayrıntılı olarak incelenmesi, Çalışma ve Toplum Dergisi’nin, “6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanununun Değerlendirilmesi” ana başlığı ile Özel Sayı olarak yayımlanması

gereksinimini ortaya çıkarmıştır. Çalışma ve Toplum Dergisi'nin bu Özel Sayısı ile yeni bir tarihte yürürlüğe girmiş bir yasanın, yetkin bilim insanları tarafından değerlendirilmesi ve ortaya çıkan görüşlerin uygulamaya ve yargı kararlarına ışık tutması, bundan sonra yapılacak bilimsel araştırmalara da referans olması amaçlanmıştır.

Bu Özel Sayı'da; yoğun çalışma programlarına karşın, büyük bir özveri göstererek bu amacımızın gerçekleşmesine katkı ve destek sağlayan çok değerli meslektaşlarımızın hazırladığı toplam 12 makale yer almaktadır. Makalelerin konu itibarıyla dizini aşağıdaki gibidir:

Prof. Dr. Fevzi DEMİR, “Sendikaların Kuruluşu ve İşleyişi” başlıklı makalesinde sendika kavramı ve önemini, sendikaların kuruluş esaslarını ve işleyişlerini bütüncül bir şekilde ele almıştır. İlk bölümde sendika kavramının doğuşunu, tarihsel olarak dönüşümünü ve sendikaların önemini değerlendiren Prof. Dr. Demir, ikinci bölümde sendikaların kuruluş esaslarını detaylı bir şekilde sunmuştur. Söz konusu ikinci bölümde sendikaların kuruluşunda işkolu esası değerlendirilmiş, meslek ve işyeri esasına göre sendikası kurma yasağının sonuçları irdelenmiş; sendika kurucuları, yöneticileri, denetim ve disiplin kurulu üyeleri için aranan özellikleri, sendika ve konfederasyonların tüzel kişilik kazanmaları ile konfederasyon ve uluslararası kuruluşlara üye olmaları konularında 6356 sayılı Kanunda yer alan değişiklikler incelenmiştir. Son bölümde ise söz konusu Kanunda sendikaların organları olan genel kurul, yönetim kurulu, denetleme ve disiplin kurulları ile ilgili düzenlemeler değerlendirilmiştir.

Doç. Dr. Kübra DOĞAN YENİSEY, “Sendikal Örgütlenmede İşkolu Esası ve İşkolunun Belirlenmesi” başlıklı makalesi ile 6356 sayılı Kanunda en çok tartışılan ve eleştirilen konulardan birini incelemiştir. Çalışmanın ilk kısmında işkolu esasının sendikal özgürlüklerle ilişkisini inceleyen Doç. Dr. Doğan Yenisey, ikinci bölümde işyerinin girdiği işkolunun tespitinin yapılmasında önem arz eden işyeri kavramını irdemiş, işkolunun tespitinde temel alınan asıl iş kavramını değerlendirmiştir. Çalışmanın sonunda ise işkolu tespiti için gerekli olan kavramların incelenmesinin ardından, tespitinin nasıl yapılacağı ayrıntılarıyla ele alınmıştır.

Doç. Dr. Zeki OKUR , “6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu Bakımından Sendika Üyeliğinin Kazanılması ve Sona Ermesi” başlıklı makalesinde 6356 sayılı Kanunda düzenlenen sendika üyeliğinin kazanılması ve sona ermesi hükümlerini incelemiştir. Doç. Dr. Okur, çalışmanın ilk bölümünde sendika üyeliğini sendika özgürlüğü kapsamında değerlendirmiştir. İkinci bölümde 6356 sayılı Kanundaki sendika üyeliğini kazanma yolları ve üye olma prosedürü ele alınmış, üçüncü bölümde ise sendika üyeliğinin sona erme yolları ayrıntılı bir şekilde sunulmuştur.

Prof. Dr. Fevzi ŞAHLANAN, 6356 sayılı Kanunun sendikal güvencelere ilişkin hükümlerini; sendika yöneticilerinin, işyeri temsilciliğinin ve nihayet sendika üyeliğinin güvencesini ayrıntılı olarak incelemiş, 2821 sayılı Kanuna göre farklı olan yönlerine vurgu yapmış, tartışmalı noktaları gündeme getirerek kişisel görüş ve önerilerini açıklamıştır.

Prof. Dr. Murat ENGİN, “6356 sayılı Yasa’da Toplu İş Sözleşmesi Yetkisi” başlıklı çalışmasının ilk bölümünde 6356 sayılı Kanunda toplu iş sözleşmesi yetkisine dair düzenlemeler incelenmiştir. Söz konusu inceleme yapılırken, işkolu yetkisi ile yetki süreci ve itirazlara getirilen hükümler 2821 ve 2822 sayılı Kanunlarla karşılaştırılmış ve 6356 sayılı Kanunda yer alan hükümlerin toplu iş sözleşmesinde olumsuz sonuç doğuracak etkileri ele alınmıştır. İkinci bölümde ise Avrupa Birliği ülkesi olan İngiltere, Almanya ve Fransa’daki yetki sistemleri incelenmiştir. Üçüncü bölümde de Türk Hukukunda olması gereken yetki sistemine dair ışık tutacak önerilerde bulunulmuştur.

Doç. Dr. Murat KANDEMİR, “Toplu İş Sözleşmesinin Uygulanma Alanı” başlıklı makalesinde, 6356 sayılı Kanunda toplu iş sözleşmesinin uygulanma alanını düzenleyen hükümlere ilişkin ayrıntılı bir inceleme yapmıştır. İlk bölümde toplu iş sözleşmesinin düzeyi, türleri ve muhtevasına ilişkin genel bir değerlendirme yapan Doç. Dr. Kandemir, ikinci bölümde toplu iş sözleşmesinin kişiler bakımından uygulama alanını sözleşmeye taraf işveren, sözleşmeye taraf sendikanın üyesi olan ve olmayan işçiler yönünden incelemiştir. Üçüncü ve dördüncü bölümlerde de, toplu iş sözleşmesinin uygulanmasını yer ve zaman itibarıyla ele almıştır.

Doç. Dr. İbrahim SUBAŞI, “6356 Sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanununda Toplu İş Sözleşmesinin Teşmili” başlıklı çalışmada ilk bölümde teşmilin kavramsal ve hukuki niteliği, teşmilin olumlu/olumsuz yönleri ve denetimi gibi alt başlıklarda detaylı bir şekilde ele almıştır. İkinci bölümde ise 2822 sayılı Kanun ile 6356 sayılı Kanun dönemindeki düzenlemeleri teşmilin koşulları, hüküm ve sonuçları ile sona ermesi bakımından incelemiştir. Son bölümde ise teşmilin uygulanmasındaki ve denetimindeki sorunları ele almış ve bu konuya ilişkin önerilerde bulunmuştur.

Doç. Dr. Talat CANBOLAT, “6356 Sayılı Kanunda Barışçıl Çözüm Yolu Olarak Arabuluculuk” başlık makalesinin ilk bölümünde toplu iş hukukunda uyuşmazlık türlerini ayrıntılı bir şekilde incelemiştir. İkinci bölümde ise toplu iş sözleşmesinin yapılması sürecinde ortaya çıkan çıkar uyuşmazlıklarında barışçı bir çözüm yolu olarak düzenlenen arabuluculuk yolunu 6356 sayılı Kanunun hükümlerini esas alarak ayrıntılı bir biçimde değerlendirmiştir.

Prof. Dr. Devrim ULUCAN, “Kanuni Grev Kararı ve Sonuçları” başlıklı incelemesinde, 6356 sayılı Kanunda düzenlenen kanuni grev ve sonuçlarını ele almıştır. Makalenin ilk bölümünde 1982 Anayasası’nda düzenlenen grev hakkı ve sınırlarının 6356 sayılı Kanundaki düzenlemelere etkileri incelenmiştir. İkinci

bölümde 6356 sayılı Kanundaki grev kararı, uygulaması ve sonuçlarına ilişkin değerlendirmeler yapan Prof. Dr. Ulucan, son bölümde ise Avrupa ülkesi Almanya ve İngiltere'deki grev olgusu ve uygulamasına dair bilgileri sunarak, söz konusu ülkelerin uygulamalarıyla 6356 sayılı Kanundaki greve ilişkin düzenlemelerinin karşılaştırılması olanağını sağlamıştır.

Prof. Dr. Nurşen CANIKLIOĞLU, “6356 sayılı Kanuna Göre Grev Yasakları ve Grevin Ertelenmesi” başlık çalışmasında söz konusu kanunda grev yasakları ve grevin ertelenmesi konusuyula beraber kanuni grev kavramını da ele alarak grev yapılmasının mümkün olmadığı halleri de değerlendirmiştir. İlk bölümde 6356 sayılı Kanuna göre grev hakkı kavramını, sınırlarını, kanuni grevin unsurlarını, kanunda düzenlenmeyen grev türlerinin 6356 sayılı Kanun karşısındaki konumunu ele alan Caniklioğlu, ikinci bölümde grev yasakları ve üçüncü bölümde ise grevin ertelenme koşullarını ayrıntılı bir şekilde incelemiştir.

Prof. Dr. Melda SUR, “6356 Sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanununun Uluslararası Normlar Açısından Değerlendirilmesi” başlıklı makalesinde, 6356 sayılı Kanunu, önemli buldukları yönler açısından Türkiye'nin onayladığı ILO sözleşmeleri, Avrupa Sosyal Şartı ve Avrupa Birliği düzenlemeleri çerçevesinde değerlendirmiştir. Söz konusu çalışmada Prof. Dr. Sur, Türkiye'de kolektif hakların tarihi gelişiminden kısaca bahsettikten sonra incelemesini sendikal haklar, toplu iş sözleşmeleri ve toplu iş uyuşmazlıkları açısından üç bölümde gerçekleştirmiştir.

Doç. Dr. Saim YORGUN, “Sosyal Politika Açısından 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu” başlıklı çalışmasını üç bölümde ele almıştır. İlk olarak sosyal politikaların hukuki düzenlemelere etkisini inceleyen Doç. Dr. Yorgun, ikinci bölümde Türkiye'deki sosyal politikaların doğuşunu, tarihsel sürecini ve sosyal politikaların hukuki düzenleme boyutunu işlemiştir. Son bölümde ise sosyal politikalar açısından 6356 sayılı Kanun'u ayrıntılı bir şekilde değerlendirmiştir.

Çalışma ve Toplum Dergisi'nin 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu'na ilişkin özel sayısına makaleleriyle katkı ve destek sağlayan değerli meslektaşlarımıza, hazırlanmasında yardımlarını esirgemeyen Genel Yayın Yönetmeni Av. Dr. Murat Özveri'ye, derginin yayın kuruluna ve derginin hazırlanmasında, basımında emeği geçen herkese bir kez daha şükranlarımı ve teşekkürlerimi sunarken, Dergi'de yer alan ve her biri çok kıymetli bilimsel araştırma ürünü olan makalelerin bilimsel alan ve uygulama açısından yararlı olmasını dilerim.

Prof. Dr. Ali Güzel